

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-SOCIOLOGY-II

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) Q No.1 is **COMPULSORY**.
प्रश्न क्र.१ अनिवार्य आहे.
- 2) Attempt any 5 questions from Q.No.2 - Q.No.9.
प्रश्न क्र.२ - प्रश्न क्र.९ पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- 3) Figures to the right indicate marks allotted.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 4) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Write Short Notes: (ANY FIVE)**

[25]

कोणत्याही पाच वर टीपा लिहा:

- A) Netrahat Firing Range
नेत्राहत फायरिंग रेंज
- B) Poverty as Relative Deprivation
सापेक्ष वंचितता म्हणून गरिबी
- C) Human Development Index
मानवी विकास निर्देशांक
- D) Case Study
केस स्टडी
- E) Soil Management
माती व्यवस्थापन
- F) Eco System Service Perspective
इको सिस्टम सेवा दृष्टीकोन
- G) Parson's Neo Evolutionary Theory
पार्सनचा निओ इव्होल्युशनरी थिअरी
- H) Utkal Alumina Project
अल्युमिना प्रकल्पाद्वारे विणलेले

Q.2 Write a detailed note on the 'Stages of Modernization'.

[15]

'आधुनिकीकरणाचे टप्पे' वर तपशीलवार नोंद लिहा.

Q.3 Write a detailed note on 'Survey Method' method.

[15]

'सर्वेक्षण पद्धत' पद्धतीवर तपशीलवार नोंद लिहा.

Q.4 Write a detailed note on the Background of the status of FRA highlighting 2 testimonials.

[15]

2 प्रशस्तिपत्रे हायलाइट करणाऱ्या FRA च्या स्थितीच्या पार्श्वभूमीवर तपशीलवार नोट लिहा.

Q.5 Write a detailed note on the History of Sustainable Development and highlighting the strategies of Sustainable Development in India.

[15]

शाश्वत विकासाच्या इतिहासावर सविस्तर टिप लिहा आणि शाश्वत विकासाच्या धोरणांवर प्रकाश टाका.

(P.T.O)

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-SOCIOLOGY-II

- Q.6 Write a detailed note on 'Dependency Theory'. [15]
'अवलंबन सिद्धांत' वर तपशीलवार नोंद लिहा.
- Q.7 Write a detailed note on Poverty with special reference to the problems with using GNP to indicate 'Development'. [15]
'विकास' सूचित करण्यासाठी GNP वापरण्यात येणाऱ्या समस्यांच्या विशेष संदर्भासह गरिबीवर तपशीलवार नोंद लिहा.
- Q.8 Write a detailed note on the 'Resistance Movements in Jaitapur'. [15]
'जैतापूरमधील प्रतिकार चळवळी' बद्दल तपशीलवार नोंद लिहा.
- Q.9 Write a detailed note on grassroots struggle for the commons with special reference to Menda Lekha and Niyamgiri. [15]
मेंडा लेख आणि नियामगिरी यांच्या विशेष संदर्भासह तळागाळातील सर्वसामान्यांसाठीच्या संघर्षाची तपशीलवार नोंद लिहा.

०३१०१०२३

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-SOCIOLOGY-III

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) Q No.1 is **COMPULSORY**.
प्रश्न क्र.१ अनिवार्य आहे.
2) Attempt any 5 questions from Q.No.2 - Q.No.9.
प्रश्न क्र.२ - प्रश्न क्र.९ पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
3) Figures to the right indicate marks allotted.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Write Short Notes: (ANY FIVE)**

[25]

कोणत्याही पाच वर टीपा लिहा:

- A) 'Right to Education'
'शिक्षणाचा हक्क'
- B) Street Vendors and Hawkers
रस्त्यावरील विक्रेते आणि फेरीवाले
- C) Mithi Mitigation
शमन मूल्ये
- D) Gatekeepers
द्वारपाल
- E) Narcotizing Effect
मादक पदार्थांचा प्रभाव
- F) 'Objectification of Women'
'महिलांचे उद्दिष्ट'
- G) National Policy for Older Persons 1999
वृद्ध व्यक्तींसाठी राष्ट्रीय धोरण 1999
- H) Green Spaces
हिरव्या जागा

Q.2 What is meant by 'Mass Media' Write a detailed note on the 'Feminist Perspective'. [15]

'मास मीडिया' म्हणजे काय, 'स्त्रीवादी दृष्टीकोन' वर तपशीलवार नोंद लिहा.

Q.3 Write a detailed note on New Trends in Education: Concept based Learning, Personalized Learning (MOOCS). [15]

शिक्षणातील नवीन ट्रेंड्सवर तपशीलवार नोंद लिहा: संकल्पना आधारित शिक्षण, वैयक्तिक शिक्षण (MOOCS).

Q.4 Write a detailed note on the role of different bodies under the Disaster Management Act. [15]

आपत्ती व्यवस्थापन कायद्यांतर्गत विविध संस्थांच्या भूमिकेवर तपशीलवार नोंद लिहा.

Q.5 Write a detailed note on Old Age Home, Senior Citizen's Association and Day Care Centre. [15]

वृद्धाश्रम, ज्येष्ठ नागरिक संघ आणि डे केअर सेंटर बद्दल तपशीलवार नोंद लिहा.

(P.T.O)

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-SOCIOLOGY-III

- Q.6 Write a detailed note on the 'Sociological Perspective about Media'. [15]
'माध्यमांबाबत समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन' यावर सविस्तर नोंद लिहा.
- Q.7 Write a detailed note on the 'Critique of NEP'. [15]
'राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची' टीकात्मक तपशीलवार नोंद लिहा.
- Q.8 Write a detailed note on 'Drought in Vidarbha-Farmer's Suicides in Maharashtra'. [15]
'विदर्भातील दुष्काळ-महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या' यावर सविस्तर नोंद लिहा.
- Q.9 Write a detailed note on the phenomena of 'Population Ageing'. [15]
'लोकसंख्या वृद्धत्व' या घटनेवर तपशीलवार नोंद लिहा.

ॐॐॐॐॐॐ

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

- Q.1 A) **Explain the following concepts: (ANY FIVE)** [15]
खालील संकल्पना स्पष्ट करा: (कोणत्याही पाच)
1) Consumer Responsibility ग्राहकांची जबाबदारी	5) Voice mail व्हॉइस मेल
2) Equity समता	6) Consumer Rights ग्राहकांचे हक्क
3) Human Right Principle मानवी हक्क तत्त्व	7) Time Management वेळेचे व्यवस्थापन
4) GPS GPS	8) Biotechnology जैवतंत्रज्ञान
- OR**
- B) Write a detailed note on the foundation course project submitted by you. [15]
तुम्ही सादर केलेल्या पायाभूत अभ्यासक्रम प्रकल्पावर तपशीलवार टीप लिहा.
- Q.2 A) What is the meaning of PIL? Discuss the scope of PIL? [15]
जनहित याचिका (PIL) चा अर्थ काय? जनहित याचिकांच्या व्याप्तीची चर्चा करा.
- OR**
- B) What do mean by RTI? State the features of RTI Act 2005? [15]
माहितीचा अधिकार म्हणजे काय? माहितीचा अधिकार कायदा 2005 ची वैशिष्ट्ये लिहा.
- Q.3 A) Discuss in brief Biocentrism and Ecocentrism approaches to understand the Ecology. [15]
पारिस्थितिकी समजून घेण्यासाठी जैवकेंद्री आणि पारिस्थितिकीकेंद्री पद्धतींची थोडक्यात चर्चा करा.
- OR**
- B) State the sustainable development goals in detail. [15]
शाश्वत विकासाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- Q.4 A) Discuss the role of Information and Communication Technology in development. [15]
विकासामध्ये माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
- OR**
- B) What is Laser Technology? Explain different applications of Laser Technology? [15]
लेझर तंत्रज्ञान म्हणजे काय? लेझर तंत्रज्ञानाचे विविध उपयोग स्पष्ट करा?
- Q.5 A) Discuss the UPSC examination eligibility and structure. [15]
केंद्रीय लोकसेवा आयोग परीक्षेची पात्रता आणि रचना यावर चर्चा करा.
- OR**
- B) What is Motivation? Discuss the Maslow's Hierarchy of Need theory. [15]
प्रेरणा म्हणजे काय? मास्लोच्या गरजेच्या सिद्धांताच्या पदानुक्रमाची चर्चा करा.

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.
- 4) Read the instructions carefully.
सूचना काळजीपूर्वक वाचा.

Q.1 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the powers, functions and role of the District Collector.
जिल्हाधिकार्यांचे अधिकार, कार्ये आणि भूमिका विशद करा.
- B) Describe the constitutional context of the Indian administrative system.
भारतीय प्रशासकीय व्यवस्थेचे घटनात्मक संदर्भ विशद करा.
- C) Explain the features of Indian administration in detail.
भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये तपशीलवार लिहा.

Q.2 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Write a detail note on the various forms of recruitment.
सेवा भरतीच्या विविध प्रकारांवर सविस्तर टिपण लिहा.
- B) Explain the training of the IAS probationers.
भा.प्र.से. च्या परिविक्षाधीन चे प्रशिक्षण स्पष्ट करा.
- C) Explain the role and functions of the union public service commission.
केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Q.3 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the process of preparation of the budget in India.
भारतातील अर्थसंकल्प तयार करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- B) Describe the functions and role of Estimates Committee and Public Accounts Committee.
अंदाज समिती आणि लोकलेखा समितीची कार्ये आणि भूमिका विशद करा.
- C) Explain the powers and duties of the CAG.
कॅंगचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा.

(P.T.O)

Q.4

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the measures taken by the government to combat corruption.
भ्रष्टाचाराचा मुकाबला करण्यासाठी सरकारने केलेल्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- B) Explain the powers and jurisdiction of the Lokpal.
लोकपालचे अधिकार आणि अधिकार क्षेत्र स्पष्ट करा.
- C) Write a detail note on Citizens Charter.
नागरिकांची सनद वर तपशीलवार टिपण लिहा.

Q.5

Write short notes: (ANY FOUR)

[20]

कोणत्याही चार वर टिपा लिहा:

- A) Finance commission
वित्त आयोग
- B) YASHADA
यशदा
- C) Importance of training
प्रशिक्षणाचे महत्त्व
- D) MPSC
एम पी एस सी (महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग)
- E) Structure of Indian administration
भारतीय प्रशासनाची रचना
- F) Lokayukta
लोकायुक्त

Seat no:

Time : 03 hrs

Max. Marks. 100

Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.

सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) Do not write anything except seat no. on the question paper.

प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Write a detailed note on 'sexuality' in middle-aged men and women.
मध्यमवयीन पुरुष आणि स्त्रियांमधील 'लैंगिकता' वर तपशीलवार नोंद लिहा.
- B) Summarize what causes cancer and tools available to diagnose and treat it.
कर्करोग कशामुळे होतो आणि त्याचे निदान आणि उपचार करण्यासाठी उपलब्ध साधने सारांशित करा.
- C) Describe what happens to a person's intelligence in middle adulthood.
मध्यम प्रौढत्वात एखाद्या व्यक्तीच्या बुद्धिमत्तेचे काय होते याचे वर्णन करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the concept of midlife crisis and explain the nature of continuity in personality development during middle adulthood.
मिडलाइफ क्रायसिसच्या संकल्पनेचे वर्णन करा आणि मध्यम प्रौढत्वादरम्यान व्यक्तिमत्व विकासामध्ये सातत्य ठेवण्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- B) Explain the changing family situations that middle aged adults face.
मध्यमवयीन प्रौढांना ज्या बदलत्या कौटुंबिक परिस्थितींचा सामना करावा लागतो त्या स्पष्ट करा.
- C) Write a detailed note on family violence in middle adulthood.
मध्यम वयातील कौटुंबिक हिंसाचारावर तपशीलवार टीप लिहा.

Q.3 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the physical changes and the effect on reaction time that older adults experience.
शारीरिक बदल आणि वृद्ध प्रौढांनी अनुभवलेल्या प्रतिक्रिया वेळेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- B) Explain the factors involved with life span and the causes of death.
आयुर्मान आणि मृत्यूची कारणे यात गुंतलेले घटक स्पष्ट करा.
- C) What changes are seen in intelligence of older adults?
वृद्धांच्या बुद्धिमत्तेत कोणते बदल दिसून येतात?

(P.T.O)

Q.4

Attempt ANY TWO of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

A) Explain:

- i) How age relates to the distribution of resources, power, and privilege in older adults?
- ii) What is wisdom and how is it correlated with age?

स्पष्ट करा:

- i) वृद्ध प्रौढांमधील संसाधने, शक्ती आणि विशेषाधिकार यांच्या वितरणाशी वय कसे संबंधित आहे?
- ii) शहाणपण म्हणजे काय आणि ते वयाशी कसे संबंधित आहे?

B) How do 'financial issues' and 'work and retirement affect older adults?'

आर्थिक समस्या आणि काम आणि सेवानिवृत्तीचा वृद्ध प्रौढांवर कसा परिणाम होतो?

C) Explain the nature of relationships in late adulthood. Write a short note on elder abuse.

प्रौढत्वाच्या उत्तरार्धात नातेसंबंधांचे स्वरूप स्पष्ट करा. वडिलधाऱ्यांच्या गैरवर्तनावर एक छोटी टीप लिहा.

Q.5

Attempt ANY TWO of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

A) What is the source of 'competence' during adulthood and explain the role of 'expertise' in the competence during adulthood.

प्रौढावस्थेतील 'योग्यतेचा' स्रोत काय आहे आणि प्रौढत्वात सक्षमतेमध्ये 'निपुणतेची' भूमिका स्पष्ट करा.

B) Summarize characteristics of work and career in middle adulthood.

मध्यम प्रौढत्वातील काम आणि करिअरची वैशिष्ट्ये सारांशित करा.

C) How do scientific advances contribute to the extension of lifespan?

वैज्ञानिक प्रगती आयुर्मान वाढवण्यात कशा प्रकारे योगदान देतात?

D) Explain how aging affects family relationships.

वृद्धत्वाचा कौटुंबिक संबंधांवर कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

- Q.1 A) **Select the most appropriate answer from the options given below: (ANY TEN)** [10]
खालील पर्यायांमधून सर्वात योग्य उत्तर निवडा: (कोणतेही दहा)
- i) _____ medium has greatest flexibility in terms of modifying advertisements.
A) Film B) Magazine
C) Television D) Outdoor
_____ माध्यम हे जाहिरातीत बदल करण्याच्या दृष्टीने फार लवचिक आहे.
A) चित्रपट B) मासिक
C) दूरदर्शन D) मैदानी
- ii) _____ includes Akashwani and Doordarshan as its two constituents.
A) ASCI B) IMB
C) Prasar Bharati D) IBM
_____ मध्ये आकाशवाणी आणि दूरदर्शन हे दोन घटक समाविष्ट आहेत.
A) ASCI B) IMB
C) प्रसार भारती D) IBM
- iii) _____ advertising allows consumers to understand ads and refer to them at leisure.
A) Print B) Broadcasting
C) Outdoor D) Theatre
_____ जाहिराती ग्राहकांना जाहिराती समजून घेण्यास आणि विश्रांतीच्या वेळी त्यांचा संदर्भ घेण्यास अनुमती देतात.
A) प्रिंट B) ब्रॉडकास्टिंग
C) आउटडोअर D) थिएटर
- iv) _____ is a step-in media planning.
A) Media scheduling B) Media clutter
C) Deciding the theme D) Deciding the creative pitch
_____ हे माध्यम नियोजनाचा एक टप्पा आहे.
A) मीडिया शेड्यूलिंग B) मीडिया गोंधळ
C) थीम ठरवणे D) सर्जनशील खेळपट्टी ठरवणे

(P.T.O)

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-ADVERTISING-II

v) _____ is necessary for planning the advertising campaign.

- A) Continuity   B) celebrity
C) research inputs   D) all of these

जाहिरात मोहिमेचे नियोजन करण्यासाठी _____ आवश्यक आहे.

- A) सातत्य   B) सेलिब्रिटी
C) संशोधन इनपुट्स   D) हे सर्व

vi) 'Dimag Ki Batti Jala De' slogan is used for _____ brand.

- A) Mentos   B) Colgate
C) Flipkart   D) All of these

'दिमाग कि बत्ती जलादे' स्लोगनचा वापर _____ ब्रँडसाठी केला जातो.

- A) मॅन्टोस   B) कोलगेट
C) फ्लिपकार्ट   D) हे सर्व

vii) Middle class family buying its first car, is considered as a _____ involvement product.

- A) Low   B) High
C) Moderate   D) Medium

मध्यमवर्गीय कुटुंब आपली पहिली कार विकत घेते, ही _____ सहभागी उत्पादन मानले जाते.

- A) कमी   B) उच्च
C) माफक   D) मध्यम

viii) _____ is not one of the visualization techniques.

- A) Meditation   B) Arguments
C) Brainstorming   D) Observation

_____ हे व्हिज्युअलायझेशन तंत्रांपैकी एक नाही.

- A) ध्यान   B) युक्तिवाद
C) विचारमंथन   D) निरीक्षण

ix) A layout that has no balance is called _____.

- A) formal   B) scattered
C) Informal   D) untidy

शिल्लक नसलेल्या मांडणीला _____ म्हणतात.

- A) औपचारिक   B) विखुरलेले
C) अनौपचारिक   D) अस्वच्छ

x) _____ is a catchy element of an advertisement that helps consumers remember the brand.

- A) Slogan   B) Headline
C) Caption   D) Body copy

_____ हा जाहिरातीचा आकर्षक घटक आहे जो ग्राहकांना ब्रँड लक्षात ठेवण्यास मदत करतो.

- A) स्लोगन   B) मथळा
C) शीर्षक   D) मुख्य प्रत

xi) _____ type of copy is used by Cadbury's "Kuch Meetha Ho Jaye" campaign.

- A) Educational   B) Humorous
C) Soft Sell   D) Hard Sell

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-ADVERTISING-II

"कुछ मीठा हो जाये" मोहिमेत _____ प्रकारची प्रत कॅडबरीद्वारे वापरली जाते.

- A) शैक्षणिक B) विनोदी
C) सॉफ्ट सेल D) हार्ड सेल

xii) Car can be sold by using _____ copy.

- A) Soft Sell B) Hard Sell
C) Educational D) Humorous

कारच्या विक्रीमध्ये _____ प्रकारची प्रत वापरली जाते.

- A) सॉफ्ट सेल B) हार्ड सेल
C) शैक्षणिक D) विनोदी

Q.1 B) **State whether the following statements are TRUE or FALSE: (ANY TEN)** [10]

खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत ते सांगा: (कोणतेही दहा)

i) Radio as a medium has the advantage of grabbing attention while the consumer is engaged in other activities.

इतर क्रियाकलापांमध्ये गुंतलेल्या ग्राहकांचे लक्ष वेधून घेण्यासाठी रेडीओ हे माध्यम फायद्याचे आहे.

ii) Print media such as newspapers and magazines allow for limited exposure.

वर्तमानपत्रे आणि मासिके यांसारखी छापील माध्यमे मर्यादित प्रदर्शनास परवानगी देतात.

iii) Mere Dad Ki Maruti, a high budget film that used Maruti brand as the main character in the film is an example of outdoor advertising.

'मेरे डॅड की मारुती' हा उच्च बजेटचा चित्रपट ज्याने चित्रपटातील मुख्य पात्र म्हणून मारुती ब्रँडचा वापर केला आहे, हे मैदानी जाहिरातींचे उदाहरण आहे.

iv) Big firms spend less on Advertising.

मोठ्या कंपन्या जाहिरातींवर कमी खर्च करतात.

v) The products which are available near the check-out counter in a mall are called high involvement products.

मॉलमधील चेक-आउट काउंटरजवळ उपलब्ध असलेल्या उत्पादनांना उच्च सहभाग उत्पादने म्हणतात.

vi) Recent Five Star chocolate advertisements are an example of humour appeal.

अलीकडच्या पंचतारांकित चॉकलेटच्या जाहिराती हे विनोदी आवाहनाचे उदाहरण आहे.

vii) Fear appeal is a negative emotional appeal.

भीतीचे आवाहन हे नकारात्मक भावनिक आवाहन आहे.

viii) Media vehicle refers to transit advertising.

मीडिया वाहनाचा संदर्भ ट्रान्झिट जाहिरातींचा आहे.

ix) Photographs are more believable in 'before and after' advertisements.

जाहिरातींच्या आधी आणि नंतरची छायाचित्रे अधिक विश्वासार्ह आहेत.

x) Order of merit rating is one of the ways used for conducting Consumer Jury Test.

ऑर्डर ऑफ मेरिट रेटिंग हा ग्राहक ज्युरी चाचणी आयोजित करण्याच्या पद्धतीपैकी एक आहे.

xi) Descriptive copy is suitable for financial product advertisements.

वर्णनात्मक प्रत आर्थिक उत्पादनांच्या जाहिरातींसाठी योग्य आहे.

xii) It is not necessary to test advertising campaigns after they are telecast on television.

टेलिव्हिजनवर प्रसारित झाल्यानंतर जाहिरात मोहिमांची चाचणी घेणे आवश्यक नाही.

Q.2 **Answer ANY TWO of the following:** [15]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

A) Write in brief about the Doordarshan Code for advertisers.

जाहिरातदारांसाठी असलेल्या दूरदर्शन कोडबद्दल थोडक्यात लिहा.

(P.T.O)

- B) Explain the importance of media research.
माध्यम संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- C) Explain the various forms of Internet advertising.
इंटरनेट जाहिरातीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Q.3 **Answer ANY TWO of the following:** [15]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Discuss briefly the factors affecting an advertising budget.
जाहिरात बजेटवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची थोडक्यात चर्चा करा.
- B) Explain the steps in the planning of advertising campaign.
जाहिरात मोहिमेच्या नियोजनातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- C) Briefly explain the various media scheduling strategies.
विविध मीडिया शेड्युलिंग धोरणे थोडक्यात स्पष्ट करा.

Q.4 **Answer ANY TWO of the following:** [15]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the various types of buying motives.
विविध प्रकारच्या खरेदीच्या हेतूंचे वर्णन करा.
- B) Distinguish between high involvement and low involvement products.
उच्च सहभाग आणि कमी सहभाग उत्पादनांमध्ये फरक करा.
- C) Discuss the advantages and limitations of celebrity endorsements in advertising.
जाहिरातींमध्ये प्रसिद्ध व्यक्तींच्या समर्थनाचे फायदे आणि मर्यादा यांची चर्चा करा.

Q.5 **Answer ANY TWO of the following:** [15]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Examine the different methods of pre-testing advertising.
पूर्व-चाचणी जाहिरातीच्या विविध पद्धती तपासा.
- B) What are the essentials of copywriting?
कॉपीरायटिंगच्या आवश्यक गोष्टी काय आहेत?
- C) What is the importance of illustrations in advertising?
जाहिरातींमध्ये चित्रांचे महत्त्व काय आहे?

Q.6 **Write short notes: (ANY FOUR)** [20]

कोणत्याही चार वर टीप लिहा:

- A) DAGMAR model
DAGMAR मॉडेल
- B) Selling Points
विक्री गुण
- C) Types of endorsers
अनुमोदकांचे प्रकार
- D) Audit Bureau of Circulation (ABC)
ऑडिट ब्युरो ऑफ सर्कुलेशन (ABC)
- E) Concept of storyboard
स्टोरीबोर्डची संकल्पना
- F) Advertising budget
जाहिरात बजेट

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Notes: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
- 3) Draw neat diagrams and give examples wherever necessary.
आवश्यक ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.
- 4) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नये.

Q.1 **Answer ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) What is cost-push inflation? Explain various causes of it.
खर्च प्रेरित महागाई म्हणजे काय? त्याची कारणे स्पष्ट करा.
- B) What are the causes and consequences of stagflation?
मंदीयुक्त भाववाढीची कारणे आणि परिणाम काय आहेत?
- C) What are the causes and effects of economic depression?
आर्थिक मंदीची कारणे आणि परिणाम काय आहेत?

Q.2 **Answer ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the qualitative instruments of credit control.
पत नियंत्रणाची विविध गुणात्मक साधने स्पष्ट करा.
- B) Explain the role of monetary policy in the financial sector.
मौद्रिक धोरणाची आर्थिक क्षेत्रातील भूमिका स्पष्ट करा.
- C) Discuss various instruments of fiscal policy.
वित्तीय धोरणाची विविध साधने स्पष्ट करा.

Q.3 **Answer ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the derivation of IS curve.
IS वक्राची व्युत्पत्ती (derivation) स्पष्ट करा.
- B) Derive the simultaneous equilibrium in the goods market and money market.
वस्तू आणि मुद्रा बाजारात एकाच वेळी समतोल साध्य होतो हे दाखवा.
- C) Using the theory of liquidity preference, derive the LM curve.
तरलता प्राधान्य सिद्धांताचा उपयोग करुन LM वक्र काढा.

(P.T.O)

Q.4 Answer ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the causes of disequilibrium in balance of payments.
देशाच्या जमाखर्चाच्या ताळेबंदातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- B) Explain the determination of foreign exchange rate.
परकीय चलन दराचे निर्धारण स्पष्ट करा.
- C) Who are the participants in foreign exchange market?
परकीय चलन बाजारात कोण सहभागी होतात?

Q.5 Write short notes on: (ANY TWO)

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीप लिहा:

- A) Causes of hyperinflation
अति चलनवाढीची कारणे
- B) Limitation of fiscal policy
वित्तीय धोरणाच्या मर्यादा
- C) IS curve vs LM curve
IS वक्र विरुद्ध LM वक्र
- D) Managed flexible exchange rate system
व्यवस्थापित लवचिक विनिमय दर

०३१०•१०२३

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
 सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
 3) Give statistical data with charts and examples wherever necessary.
 आवश्यक तेथे तक्ते / आलेख व उदाहरणाच्या सहाय्याने सांख्यिकीय माहिती द्या.
 4) Do not write anything except seat no. on the Question paper.
 प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नये.

Q.1 **Attempt ANY TWO of the following:**

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the sectoral contribution of national income in India since 1991.
 १९९१ पासून भारतातील राष्ट्रीय उत्पन्नातील क्षेत्रीय योगदान स्पष्ट करा.
- B) Read the paragraph below and answer the following questions.
 Devanshi is educated and may not be from poor families but she faces severe difficulties in finding gainful employment. She wants to get help from the government to set up a micro level shop of handicrafts products. Whereas Esha is a resident from a below poverty line family. Esha wants to get from government to take free LPG connection facility.
 i) Identify the employment schemes being described in the paragraph above.
 ii) Under which schemes will Devanshi and Esha apply for assistance and why?
- खालील उतारा वाचा आणि दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 देवांशी सुशिक्षित आहे आणि कदाचित ती गरीब कुटुंबातील नाही, परंतु तिला लाभदायक रोजगार मिळवण्यासाठी कठिण अडचणींना तोंड द्यावे लागते. एक छोट्या स्वरूपाचे हस्तकला उत्पादनाचे दुकान सुरु करण्यासाठी तिला शासनाकडून मदत हवी आहे. याउलट, इशा ही दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबातील एक रहिवासी आहे. इशाला एल पी जी (LPG) गॅस कनेक्शन सुविधा घेण्यासाठी सरकारकडून मदत हवी आहे.
- i) वरील उताऱ्यामध्ये वर्णन केलेल्या रोजगाराच्या योजना ओळखा.
 ii) कोणत्या योजने अंतर्गत देवांशी आणि इशा सरकारी मदतीसाठी अर्ज करतील आणि का?
- C) What are the various causes of regional inequalities?
 प्रादेशिक विषमतेची विविध कारणे कोणती आहेत?

Q.2 **Attempt ANY TWO of the following:**

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Examine the contribution of agriculture sector in the process of India's economic development.
 भारताच्या आर्थिक विकास प्रक्रियेतील कृषी क्षेत्राच्या योगदानाचे परिक्षण करा.
- B) Explain different types of agricultural inputs and their importance.
 कृषी आदानाचे विविध प्रकार व त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- C) What are the objectives of National Policy for farmers 2007?
 २००७ च्या शेतकऱ्यांसाठीच्या राष्ट्रीय धोरणाची उद्दीष्ट्ये कोणती आहेत?

- Q.3 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Explain the major features of new industrial policy of 1991.
१९९१ च्या नविन औद्योगिक धोरणाची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- B) What are the recent policies initiative for the MSMEs sector in India?
भारतातील सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगासाठी अलिकडील धोरणे उपक्रम कोणती आहेत?
- C) Describe briefly large-scale industries in India.
भारतातील मोठ्या प्रमाणातील उद्योगाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- Q.4 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) What are the important features in the healthcare industry in India?
भारतातील आरोग्यक्षेत्राची महत्वाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
- B) Discuss the recent growth factors of tourism sector in India.
भारतातील पर्यटन क्षेत्राच्या वृद्धीस असणाऱ्या अलिकडील घटकांची चर्चा करा.
- C) Outline the performance of the service sector during the 12th five-year plan.
१२ व्या पंचवार्षिक योजनेदरम्यानचा सेवाक्षेत्राच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.
- Q.5 **Write short answers on ANY TWO of the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर थोडक्यात उत्तरे लिहा:
- A) Rural unemployment and urban unemployment.
ग्रामीण बेरोजगारी आणि शहरी बेरोजगारी.
- B) Advantages and disadvantages of organic farming.
सॅंद्रीय शेतीचे फायदे व तोटे.
- C) Skill India.
कुशल भारत.
- D) Role of service sector in India.
भारतातील सेवा क्षेत्राची भूमिका.

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-HISTORY-II

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नये.

Q.1 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Analyse the process of modernization of Turkey under Kemal Pasha.
केमाल पाशा यांच्या कार्यकाळातील तुर्कीच्या आधुनिकीकरणाच्या प्रक्रियेचे विश्लेषण करा.
- B) Explain in detail the reforms of Reza Shah in Iran.
इराणमधील रेजा शाह यांनी केलेल्या सुधारणांचे तपशीलवार वर्णन करा.
- C) Examine the political events which lead to the formation of Israel.
इस्रायलच्या निर्मितीला कारणीभूत असलेल्या राजकीय घटनांचे परीक्षण करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the ideology of fascism and state of Mussolini.
फॅसिझम आणि मुसोलिनीच्या राज्याची विचारधारा स्पष्ट करा.
- B) Describe the Domestic Policy of Hitler with special reference to the Jews.
ज्यूंच्या विशेष संदर्भात हिटलरच्या देशांतर्गत धोरणाचे वर्णन करा.
- C) Write the causes of the Militarism of Japan.
जपानच्या सैन्यवादाची कारणे लिहा.

Q.3 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Assess the causes of the Second World War and Hitler's invasion.
दुसरे महायुद्ध आणि हिटलरच्या आक्रमणाच्या कारणांचे मूल्यांकन करा.
- B) Comprehend the concept of Atlantic Charter. Review its importance.
अटलांटिक चार्टरची संकल्पना समजून घ्या. त्याचे महत्त्व विषद करा.
- C) What are the main administrative organs of the UNO?
युनोचे मुख्य प्रशासकीय घटक कोणते आहेत?

(P.T.O)

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024-HISTORY-II

Q.4 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the role of Dr. Sun Yat Sen and his three principles.
डॉ. सन यत सेन यांची भूमिका आणि त्यांच्या तीन तत्वांचे वर्णन करा.
- B) Give an account of the Quit India Movement.
भारत छोडो आंदोलनाचा लेखाजोखा द्या.
- C) Elucidate the role of Sukarno in the decolonization of Indonesia.
इंडोनेशियाच्या उपनिवेशीकरणात सुकर्णोची भूमिका स्पष्ट करा.

Q.5 **Write Short Notes: (ANY TWO)** [20]

कोणत्याही दोनवर टीप लिहा:

- A) Sketch of early life of Kemal Pasha
केमल पाशाच्या सुरुवातीच्या आयुष्याचे रेखाटन करा
- B) Hitler and his Invasions
हिटलर आणि त्याचे आक्रमण
- C) Effects of the Second World War
दुसऱ्या महायुद्धाचे परिणाम
- D) Gandhian Dandi March
गांधीजींचा दांडी मोर्चा

ॐ १०८२

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
- 3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नये.

Q.1 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Discuss the military career of Chandragupta Maurya.
चंद्रगुप्त मौर्याच्या लष्करी कारकिर्दीची चर्चा करा.
- B) Describe the structure of the central administration of the Mauryas.
मौर्यांच्या केंद्रीय प्रशासनाच्या रचनेचे वर्णन करा.
- C) Evaluate how Pushyamitra Sunga expanded his territorial boundaries.
पुष्यमित्र सुंगाने आपल्या प्रादेशिक सीमांचा विस्तार कसा केला याचे मूल्यमापन करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Narrate the military campaigns of Samudragupta.
समुद्रगुप्ताच्या लष्करी मोहिमांचे वर्णन करा.
- B) Explain the Central administration system of the Guptas.
गुप्तांची केंद्रीय प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
- C) Review the vivid progress made during the Guptas.
गुप्तांच्या काळात झालेल्या विविध प्रगतीचा आढावा घ्या.

Q.3 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Investigate the territorial expansion of Harshavardhana.
हर्षवर्धनच्या प्रादेशिक विस्ताराची चौकशी करा.
- B) Assess the rise of any four Rajput dynasties.
कोणत्याही चार राजपूत घराण्यांच्या उदयाचे मूल्यांकन करा.
- C) Write a note on the Arab Invasion of Sindh.
सिंधवरील अरबांच्या आक्रमणावर एक टीप लिहा.

(P.T.O)

Q.4 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Examine the rule of Pulakesin II.
पुलकेसिन II च्या नियमाचे परीक्षण करा
- B) Evaluate the political history of the Chola rulers- Rajaraja and Rajendra I.
चोल शासक राजराजा आणि राजेंद्र प्रथम च्या राजकीय इतिहासाचे मूल्यमापन करा.
- C) Describe the cultural relations of India and South East Asia.
भारत आणि दक्षिण पूर्व आशिया यांच्या सांस्कृतिक संबंधांचे वर्णन करा.

Q.5 **Write Short Notes: (ANY TWO)** [20]

कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा:

- A) Emperor Ashoka and his rule
सम्राट अशोक आणि त्याचे राज्य
- B) Chandragupta (Vikramaditya) II
चंद्रगुप्ता (विक्रमादित्य) II
- C) Early Life Conflict and Rise of Harshavardhana
हर्षवर्धनचा प्रारंभिक जीवन संघर्ष आणि उदय
- D) Mahendrarvarman I and Narsimharvarman I
महेंद्रवर्मन आणि नरसिंहवर्मन

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the political ideology of Liberalism.
उदारमतवादाची राजकीय विचारधारा स्पष्ट करा.
- B) What are the characteristics of Anarchism and cosmopolitanism?
अराजकतावाद आणि विश्वशैलीवादाचे वैशिष्ट्य काय आहे?
- C) Critically analyze the ideological difference between Nationalism and Socialism.
राष्ट्रवाद आणि समाजवाद यांच्यातील वैचारिक फरकाचे टिकात्मक विश्लेषण करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Discuss Thomas Hobbes concept of liberty.
थॉमस हॉब्सच्या स्वातंत्र्याच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
- B) Critically analyze the theory of positive liberty in the view of Rousseau.
रुसोच्या दृष्टिकोनातून सकारात्मक स्वातंत्र्याच्या सिद्धांताचे टिकात्मक विश्लेषण करा.
- C) Describe the main features of right to dissent and civil disobedience according to Martin Luther King.
मार्टिन ल्यूथर किंगच्या मते असहमत आणि सविनय कायदेभंगाच्या अधिकाराच्या मुख्य वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

Q.3 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) What are the different types of equality?
समानतेचे विविध प्रकार कोणते आहेत?
- B) Explain equality of resources from the perspective of Ronald Dworkin.
रोनाल्ड ड्वर्किनच्या दृष्टिकोनातून संसाधनांची समानता स्पष्ट करा.
- C) Bring out the main features of Sarvodaya in Gandhi's Philosophy.
गांधींच्या तत्त्वज्ञानातील सर्वोदयाची मुख्य वैशिष्ट्ये सांगा.

(P.T.O)

SYBA-IV-REG/ATKT-MAR/APR-2024- PHILOSOPHY-II

Q.4

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Differentiate between the concept of Justice as fairness and Justice as entitlement.
न्याय म्हणून न्याय आणि हक्क म्हणून न्याय या संकल्पनेत फरक स्पष्ट करा.
- B) Will Social Justice in the view of B. Ambedkar will bring change in the society? Discuss.
बी. आंबेडकरांच्या दृष्टीने सामाजिक न्याय समाजात बदल घडवून आणेल का? यावर चर्चा करा.
- C) Critically evaluate Plato's idea of Justice as Preservation.
जतन म्हणून प्लेटोच्या न्यायाच्या कल्पनेचे टिकात्मक मूल्यांकन करा.

Q.5

Write a note on: (ANY TWO)

[20]

कोणत्याही दोन वर टीपा लिहा:

- A) 'Justice as entitlement' concept by Robert Nozick
रॉबर्ट नोझिक यांची न्याय हक्काची संकल्पना
- B) Concept of Cosmopolitanism
कॉस्मोपॉलिटिज्मची संकल्पना
- C) 'Social Justice' concept by John Rawls
जॉन रॉल्स यांची सामाजिक न्यायाची संकल्पना
- D) Define Numerical equality
संख्यात्मक समानतेची व्याख्या करा

ॐ१०•१०१३

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) What are the basic principles of the world with reference to Anaximenes? Explain in brief.
अनाक्सिमनेसच्या संदर्भात जगाची मूलभूत तत्त्वे कोणती आहेत? थोडक्यात स्पष्ट करा.
- B) Describe the problem of Change according to Heraclitus.
हेराक्लिटसनुसार बदलाच्या समस्येचे वर्णन करा.
- C) Discuss the concept of Knowledge in Sophism.
सोफिझममधील ज्ञानाच्या संकल्पनेची चर्चा करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Critically analyze the various steps in Socrates method.
सॉक्रेटीस पद्धतीतील विविध पायऱ्यांचे टिकात्मक विश्लेषण करा.
- B) Examine Plato's divided line applied to the allegory of the cave.
प्लेटोच्या गुहेच्या रूपकांना लागू केलेली विभाजित रेषा तपासा.
- C) Bring out the main points of Plato's theory of soul and its Immortality.
प्लेटोच्या आत्मा आणि त्याच्या अमरत्वाच्या सिद्धांताचे मुख्य मुद्दे समोर आणा.

Q.3 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain Aristotelian Matter- form theory.
अरिस्टॉटेलियन मॅटर-फॉर्म सिद्धांत स्पष्ट करा.
- B) Discuss the philosophy of Epicurus.
एपिक्युरसच्या तत्त्वज्ञानाची चर्चा करा.
- C) Examine Skepticism of Sextus Empiricus.
Sextus Empiricus च्या संशयवादाचे परीक्षण करा.

(P.T.O)

Q.4

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Discuss the relationship between reason and faith according to Peter Abelard.
पीटर अँबेलाईच्या मते कारण आणि विश्वास यांच्यातील संबंधांची चर्चा करा.
- B) Describe the five principles of Islamic Philosophy.
इस्लामिक तत्वज्ञानाच्या पाच तत्वांचे वर्णन करा.
- C) Explain reason and theology in brief of Moses Maimonides.
मोझेस मायमोनाइड्सचे कारण आणि धर्मशास्त्र थोडक्यात स्पष्ट करा.

Q.5

Write a note on: (ANY TWO)

[20]

कोणत्याही दोन वर टीपा लिहा:

- A) Aristotelian theory of causation
अँरिस्टोटेलियन कार्यकारणाचा सिद्धांत
- B) Anaximenes first principle of the world
अँनाक्झिमेनेस हे जगातील पहिले तत्व आहे
- C) Characteristics of Socrates method
सॉक्रेटिस पद्धतीची वैशिष्ट्ये
- D) Unity of God in Islamic philosophy
इस्लामी तत्वज्ञानातील ईश्वराचे ऐक्य

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.
4) Read the instructions carefully.
सूचना काळजीपूर्वक वाचा.

- Q.1 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Discuss the theory of natural rights and its criticism.
नैसर्गिक हक्कांच्या सिद्धांताची चर्चा करून त्यावरील टीका स्पष्ट करा.
- B) Define rights and explain its various types.
अधिकाराची व्याख्या लिहा आणि त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- C) Explain the meaning and concept of rights.
अधिकारांचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- Q.2 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Write a detail note on social justice.
सामाजिक न्यायावर तपशीलवार टिपण लिहा.
- B) Discuss the safeguards of liberty in detail.
स्वातंत्र्याच्या सुरक्षितेविषयी निगडित उपायांची सविस्तर चर्चा करा.
- C) Define equality and explain its various types.
समानतेची व्याख्या करा आणि त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- Q.3 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Discuss the advantages of liberal democracy.
उदारमतवादी लोकशाहीच्या फायद्यांची चर्चा करा.
- B) Explain the aims and characteristics of participatory democracy.
सहभागकारी लोकशाहीची उद्दिष्टे आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- C) Write a note on the elite theory of democracy.
लोकशाहीच्या अभिजात सिद्धांतावर टिपण लिहा.

Q.4

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the concept and spread of feminism in brief.
स्त्रीवादाची संकल्पना आणि त्याचा प्रसार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- B) Describe the main principles of Marxism in brief.
मार्क्सवादाच्या मुख्य तत्वांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- C) Write a critique of fascism.
फॅशिस्टवादावर टीकात्मक स्पष्टीकरण लिहा.

Q.5

Write short notes: (ANY FOUR)

[20]

कोणत्याही चार वर टीपा लिहा:

- A) Disadvantages of liberal democracy
उदारमतवादी लोकशाहीचे तोटे
- B) Types of liberty
स्वातंत्र्याचे प्रकार
- C) Historical theory of rights
अधिकारांचा ऐतिहासिक सिद्धांत
- D) Challenges to democracy in India
भारतातील लोकशाहीसमोरील आव्हाने
- E) Distributive justice
वितरणात्मक न्याय
- F) Moral and Legal Rights
नैतिक आणि कायदेशीर अधिकार

Seat no:

Time: 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.
- 4) Read the instructions carefully.
सूचना काळजीपूर्वक वाचा.

- Q.1 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Explain the salient features of Indian administration in detail.
भारतीय प्रशासनाची ठळक वैशिष्ट्ये तपशीलवार लिहा.
- B) Explain the functions of the district administration in detail.
जिल्हा प्रशासनाची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- C) Describe the powers, functions and role of the District Collector.
जिल्हाधिकाऱ्यांचे अधिकार, कार्ये आणि भूमिका विशद करा.
- Q.2 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Describe the objectives of the training of civil servants.
नागरी सेवकांच्या प्रशिक्षणाच्या उद्दिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- B) Explain the training of the IPS probationers.
भा.पो.से. च्या परिविक्षाधीनचे प्रशिक्षण स्पष्ट करा.
- C) Explain the role and functions of the union public service commission.
केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- Q.3 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Explain the process of preparation of the budget in India.
भारतातील अर्थसंकल्प तयार करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- B) Describe the functions and role of the financial parliamentary committees in brief.
संसदीय आर्थिक समित्यांची कार्ये आणि भूमिका थोडक्यात विशद करा.
- C) Explain the powers and duties of the CAG.
कॅंगचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा.

(P.T.O)

- Q.4 **Attempt ANY TWO from the following:** [20]
खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:
- A) Explain the measures taken by the government to combat corruption.
भ्रष्टाचाराचा मुकाबला करण्यासाठी सरकारने केलेल्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- B) Explain the powers and jurisdiction of the Lokayukta.
लोकायुक्ताचे अधिकार आणि अधिकार क्षेत्र स्पष्ट करा.
- C) Write a detail note on Citizens Charter.
नागरिकांची सनद वर तपशीलवार टिप लिहा.

- Q.5 **Write short notes: (ANY FOUR)** [20]
कोणत्याही चार वर टीपा लिहा:
- A) Causes of corruption
भ्रष्टाचाराची कारणे
- B) YASHADA
यशदा
- C) Importance of training
प्रशिक्षणाचे महत्त्व
- D) MPSC
एम पी एस सी (महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग)
- E) Structure of Indian administration
भारतीय प्रशासनाची रचना
- F) Lokpal
लोकपाल

Seat no:

Time : 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Write short notes on:
i) Glass ceiling
ii) Glass cliff
यावर थोडक्यात टीपा लिहा:
i) काचेचे छत
ii) काचेचा खडक
- B) Why do people form and use stereotypes?
लोक स्टिरियोटाइप का तयार करतात आणि वापरतात?
- C) Describe the concept of modern racism and explain the importance of measuring implicit racial prejudice.
आधुनिक वंशवादाच्या संकल्पनेचे वर्णन करा आणि निहित वांशिक पूर्वग्रह मोजण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Q.2

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the downside of conformity by citing the famous study done by Philip Zimbardo.
फिलिप झिम्बार्डो यांनी केलेल्या प्रसिद्ध अभ्यासाचा हवाला देऊन अनुरूपतेची कमतरता स्पष्ट करा.
- B) Describe the tactics based on Friendship and liking and explain the effectiveness of those tactics.
मैत्री आणि आवडीवर आधारित डावपेचांचे वर्णन करा आणि त्या डावपेचांची प्रभावीता स्पष्ट करा.
- C) Define obedience and describe in detail the classic study of obedience by Stanley Milgram.
आज्ञाधारकतेची व्याख्या करा आणि स्टॅनली मिलग्रामच्या आज्ञाधारकतेच्या क्लासिक अभ्यासाचे तपशीलवार वर्णन करा.

(P.T.O)

Q.3

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain general aggression model (GAM) in detail. Draw diagram for the same.
सामान्य आक्रमकता मॉडेल (GAM) तपशीलवार स्पष्ट करा. त्यासाठी आकृती काढा.
- B) Explain how violence depicted in films, television and video games impacts human aggression.
चित्रपट, टेलिव्हिजन आणि व्हिडिओ गेममध्ये चित्रित केलेली हिंसा मानवी आक्रमकतेवर कसा परिणाम करते हे स्पष्ट करा.
- C) Explain bullying in school, office, and cyberbullying.
शाळा, कार्यालय आणि सायबर गुंडगिरीचे स्पष्टीकरण द्या.

Q.4

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the key steps in deciding whether to help or not with the help of diagram.
आकृतीच्या सहाय्याने मदत करायची की नाही हे ठरविण्याच्या मुख्य पायऱ्या स्पष्ट करा.
- B) Elaborate the factors that reduce helping.
मदत कमी करणारे घटक विस्तृत करा.
- C) Explain the relationship between emotion and prosocial behavior.
भावना आणि सामाजिक वर्तन यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

Q.5

Attempt ANY TWO from the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Write a short note on 'singlism'.
'एकलवाद' वर थोडक्यात टीप लिहा.
- B) Define Social Influence and explain the classic experiment of conformity done by Solomon Asch.
सामाजिक प्रभावाची व्याख्या करा आणि सोलोमन अॅशने केलेल्या अनुरूपतेचा उत्कृष्ट प्रयोग स्पष्ट करा.
- C) Write a short note on 'Catharsis'.
'कॅथर्सिस' वर थोडक्यात टीप लिहा.
- D) Write short notes on:
i) Crowdfunding
ii) Gender and prosocial behavior.
यावर थोडक्यात टीपा लिहा:
i) क्राऊडफंडिंग
ii) लिंग आणि सामाजिक वर्तन

Seat no:

Time : 03 hrs

Max. Marks. 100

- Note: 1) **ALL** questions are **COMPULSORY**.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) Do not write anything except seat no. on the question paper.
प्रश्नपत्रिकेवर सीट नंबर शिवाय काहीही लिहू नका.

Q.1 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the 'physical changes' and changes in functioning of 'senses' in middle adulthood.
मध्य प्रौढावस्थात 'शारीरिक बदल' आणि 'इंद्रियांच्या' कार्यातील बदलांचे वर्णन करा.
- B) Write a detailed note on 'sexuality' in middle-aged men and women.
मध्यमवयीन पुरुष आणि स्त्रियांमधील 'लैंगिकता' वर तपशीलवार नोंद लिहा.
- C) Describe how aging can affect 'memory' and how memory can be improved in middle adulthood.
वृद्धत्वाचा 'स्मृतीवर' कसा परिणाम होतो आणि मध्यम प्रौढत्वात स्मरणशक्ती कशी सुधारली जाऊ शकते याचे वर्णन करा.

Q.2 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe the concept of midlife crisis and explain the nature of continuity in personality development during middle adulthood.
मिडलाइफ क्रायसिसच्या संकल्पनेचे वर्णन करा आणि मध्यम प्रौढत्वादरम्यान व्यक्तिमत्व विकासामध्ये सातत्य ठेवण्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- B) Explain the changing family situations that middle aged adults face.
मध्यमवयीन प्रौढांना ज्या बदलत्या कौटुंबिक परिस्थितींचा सामना करावा लागतो ते स्पष्ट करा.
- C) Summarize characteristics of work and career in middle adulthood.
मध्यम प्रौढत्वातील काम आणि करिअरची वैशिष्ट्ये सारांशित करा.

Q.3 **Attempt ANY TWO of the following:** [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Write a detailed note on the health problems that older people face.
वृद्ध लोकांना होणाऱ्या आरोग्य समस्यांवर तपशीलवार नोंद लिहा.
- B) Write a detailed note on 'wellness' and 'sexuality' in older adults.
वृद्ध प्रौढांमधील 'स्वास्थ्य' आणि 'लैंगिकता' वर तपशीलवार नोंद लिहा.
- C) Explain in what ways memory does and does not decline in late adulthood.
वृद्धावस्थेमध्ये स्मृती कशा प्रकारे कमी होते आणि कशा प्रकारे कमी होत नाही हे सविस्तर स्पष्ट करा.

(P.T.O)

Q.4

Attempt ANY TWO of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Explain the different theories of aging.
वृद्धत्वाचे विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.
- B) Explain the role of marriage in late adulthood.
वृद्धत्वात लग्नाची भूमिका स्पष्ट करा.
- C) Explain how aging affects family relationships.
वृद्धत्वाचा कौटुंबिक संबंधांवर कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.

Q.5

Attempt ANY TWO of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा:

- A) Describe what happens to a person's intelligence in middle adulthood.
मध्यम प्रौढत्वात एखाद्या व्यक्तीच्या बुद्धिमत्तेचे काय होते याचे वर्णन करा.
- B) Write a detailed note on family violence in middle adulthood.
मध्यम प्रौढत्वात कौटुंबिक हिंसाचारावर तपशीलवार नोंद लिहा.
- C) How does learning and education continue in late adulthood?
वृद्धत्वाच्या उत्तरार्धात शिकणे आणि शिक्षण कसे चालू राहते?
- D) What is wisdom and how is it correlated with age?
शहाणपण म्हणजे काय आणि त्याचा वयाशी कसा संबंध आहे?